СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 95. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 26 квітня 1933. VOL. XLI. No. 95. Jersey City, N. J., Wednesday, April 26, 1933. THREE CENTS.

ПОВНА ГАРМОНІЯ МІЖ РУЗВЕЛТОМ І МЕК ДОНЕЛДОМ

ВАШИНҐТОН. — В урядовім комунікаті, виданім спільно президентом Рузвелтом і англійським премієром Мек Донелдом, стверджено, що президент і премієр погодилися щодо всіх точок, які ляжуть в основу міжнародньої економічної конференції, котра розпічне свої наради в Лондоні в червні. Між іншим накреслено територію, до якої будуть відноситись валютові й торговельні ухвали конференції.

ЕРІО ПРО ПРОГРАМУ ФРАНЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Француський висланник, Едвард Еріо, подає, що Франція змагає до забезпечення себе і світа під оглядом фінансовим, політичним і військовим. І тому Еріо хоче говорити з президентом Рузвелтом про ті всі справи. У першій розмові з президентом він переконався, що Рузвелт є добре обзнакомлений зі справами Франції й Европи.

ІНФЛЯЦІЯ ЗАПЕВНЕНА.

ВАШИНҐТОН. — Не зважаючи на спротив републиканців і деяких демократів, президент Рузвелт одержить усі повновласти щодо інфляції й цілком певно з тих повновластей скористає, щоби шляхом інфляції піднести ціни на товари.

РОБІНСОН ЗАПЕВНЯЄ, ЩО РУЗВЕЛТ БУДЕ ОБЕРЕЖНИЙ.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Джозеф Робінсон, демократ з Аркензо, говорив до часописних видавців підчас лончу, влаштованого заходами „Ди Асошіейтед Прес", про Рузвелтові інфляційні пляни. Він запевнив присутних, що Рузвелт буде поступати з інфляцією дуже обережно й розумно.

Робінсона вважають речником президента Рузвелта, котрий не міг прибути на цей лонч, бо відбуває конференції з Мек Донелдом і Еріотом.

САМОГУБСТВО ВИЛАРДА.

НЮ ЙОРК. — Люї Вилард відобрав собі життя, заживши отруї. Це той бувший багатий торговець реальностями, котрий при переслуханню про надужиття з боку членів Тамані Гол, зізнав, як його знищив матеріяльно комішенер Флин, один зі стовпів Тамані Гол.

Отой Флин, оповідав Вилард, загнав до гробу його жінку, котра поповнила самовбивство. Тепер і сам Вилард пішов слідом за своєю жінкою.

ЗАРОБОК РЕКЕТІРІВ.

НЮ ЙОРК. — В Бронксі арештовано Джозефа Вайнера, рекетіра, котрий витягав тижнево від торговців дробу коло $50,000.

УЧИТЕЛІ НАПАДАЮТЬ НА БАНКИ.

ШИКАҐО. — Коло 5,000 учителів і учительок шикаґовських шкіл напали на 5 банків і домагалися, щоби вони закупили шкільні посвідки й уможливили тим робом хоч частинну виплату залеглих платень. Учителям не платять уже 10 місяців.

ЗНАЙШЛИ ШЛЯХ ДО РОЗЗБРОЄННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт піддав Мек Донелдови формулу до світового роззброєння, на яку Мек Донелд погодився. Кажуть, що якби тільки інші держави дійшли щодо цього до такої згоди, як дійшли до неї Англія і Злучені Держави, то справа світового роззброєння була би в короткім часі великим успіхом.

ЗА КРАЩУ ЗАРОБІТНУ ПЛАТНЮ.

ВАШИНҐТОН.— Американська Федерація Праці заповідає, що черговим завданням робітників не є боротьба за мінімальну заробітну платню, а за вищу платню.

ПРОТИ СПЕКУЛЯЦІЇ ЧУЖИМ КОШТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Ґенеральний прокуратор Комінґс заявив через радіо, що буде потягати до судової відповідальности тих, що спекулюють чужими грішми. Такі люди не могтимуть займати відповідальних становищ.

ПЕРЕНОСЯТЬ СТАЦІЮ ДИРИЖАБЛІВ.

ЛЕЙКВУД (Ню Джерзи). — Остання катастрофа, яка сталася з кермовим повітропловом „Акрон", склонює секретаря маринарки до того, щоби перенести стацію дирижаблів з Лейквуд з стейті Ню Джерзи далеко на захід, аж до стейту Каліфорнія.

НАПАД НА ЮНІЙНИЙ ЛЬОКАЛЬ.

НЮ ЙОРК. — Боротьба, яка ведеться між двома фракціями кушнірської юнії, довела до того, що одна частина напала на другу, урядуючу в льокалі юнії під ч. 131 Вест 28 улиця, і там прийшло до суперечки, яка закінчилась інтервенцією поліції, бійкою, стріляниною, арештами і тим, що одного робітника вбито, а 16 ранено.

Ота боротьба звязана з убивством юнійного менаджера з Четем, Н. Дж., Моріса Лангера, котрого вважали комуністичним провідником, Лангера вбито місяць тому.

НЕДОЛЯ ЗРЕДУКОВАНОЇ ВЧИТЕЛЬКИ.

В мясарському склепі при площі Бернадинській у Львові придержано зредуковану вчительку К. Весоловську, що взяла 10 дк. ковбаси та дві булки і хотіла вийти, не заплативши. Приведена на поліційний комісаріят, заявила, що хотіла вкрасти з голоду. Показалося, що вона зробила вже тесаме у двох інших склепах.

ҐОРҐОНОВА НЕ Є СЕСТРОЮ АТЕНТАТЧИКА ІЛІЧА.

У білгородському щоденнику „Політіка" родина Іличів заперечує вістку, подану польською пресою, нібито Ґорґонова є сестрою Данила Іліча, що брав участь у атентаті на архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві в 1914 р. Данило Іліч узагалі не мав сестри й Ріта Ґорґонова зовсім не є посвоячена з родиною Іличів.

ВАЖНИЙ ВИНАХІД.

Англійське міністерство війни розглядає цікавий винахід, предложений інжиніром Чепменом, який уможливлює вистріл з рушниці або гармати без гуку. Апарат, що важить усього 25 дк., насаджується на кінці дула без впливу на його рівновагу. Роблено проби при участи ширшої публики і ніхто не чув гуку вистрілів. Якщо винахід дасться практично зужиткувати, він може викликати переворот у воєнній техніці.

ЇЗДИТИ ДО ТЕАТРУ НЕ ВІЛЬНО!

Дня 11-го березня ц. р. громадяни Лисятич, віддалених 13 км. від Стрия, вибралися фірами на виставу „Мотрі" (театр Тобілевича) до Стрия, з чим зовсім не крилися. Одначе це не подобалося постерунковій поліції в Лисятичах і він повідомив про це телефоном страйську поліцію. Щоби на будуче відстрашити людей від подібних поїздок, 2 поліцянти вийшли на дорогу, яка веде з Лисятич, зупинили фіри і списали учасників, питаючи, чого їм аж з Лисятич до Стрия до театру?! Ця процедура з лисятицькими „театральниками" повторилася вже другий раз. Тільки першим разом зробили ще й ревізію в учасників. Оттак маєш, хлопе, ціп і вили, а ти, бабо, веретено, чогож тобі ще до театру?!

ВЖЕ Й СЛІПІ ПРОЗРІЛИ.

Великий наплив утікачів із совітської України та й те, що українське населення Румунії живо заінтересувалося їх долею, отворило вкінці очі румунським урядови, що за большевиками не треба шукати між Українцями, бо їх там нема. І це здається й допомогло до викриття большевицьких гнізд у Букарешті, Ясах, Плоєштах, Черновцях та Клюжу, до яких належали Жиди й Румуни.

РАДЯНЦІ ЛЕТЯТЬ ДО СТРАТОСФЕРИ.

Директор радянського аерольоґічного інституту, Молчанов, організує лет до стратосфери на спеціяльно-побудованому апараті. В леті візьмуть участь 6 осіб. Час лету є обчислений на 12 годин, при чому хоче Молчанов осягнути більшу висоту як проф. Пікар. Радянські вчені мають підчас лету переправадити досліди в електромагнетичній і інших ділянках.

ЧОГО ВОНИ БОЯТЬСЯ.

Дня 23. березня ц. р. Союз Українських Кооператив у Теребовлі згідно з бажанням своїх членів приступив до відбору безрог від членів кооператив у власному магазині в Теребовлі, щоб опісля зібрані безроги заваґонувати за посередництвом „Центросоюзу" до одної з беконарень. Це не подобалося теребовельським зґінникам, які просто за півдармо видирають безроги з рук селян, і мабуть підплачені і підпиті напали вони під проводом Капусцінського Рудольфа і Юнака Юзефа того дня в год. 10-тій на урядовців Союзу і селян підчас відбору безрог.

Нападали отсі свинарі: Капусцінський Рудольф, Юнак Йосиф, Ґаліцький Юліян, Лотоцький Йосиф, Шозда Кароль, Сулима Володимир син Яська, Сулима Володимир син Семка, Бродяк, Козак Володимир син Якова, Козак Яків, молодший, Шозда Кароль і інші.

Напасники зранили багато присутніх селян і прохожих вулицею кн. Василька і Хшановської. Між іншим ранений агроном інж. Радловський Володимир, д-р Годований Стефан, п. Козак Евгенія, Боднар Петро, Семків Роман, Ґанчар Петро, Нестор Пшедвоєвський, Йосифа Пшедвоєвська, Тернопільський, Весельський Стах, о. Весоловський Станислав і інші.

СМЕРТЬ ВІД СКАЖЕНИНИ.

В селі Батятичах, пов. Камінка Струмилова, покусав свого часу скажений пес 8-літню доньку господаря Ружицького. Прояви скаженини в дівчинки виступили щойно після кількох місяців. Хору дівчинку привезли до лікаря в Камінці Струмиловій, а цей звелів відставити її негайно до львівського шпиталю. По дорої до Львова дитина померла.

ШКІЛЬНИЦТВО В РУМУНІЇ.

Націонал-цараністичний уряд з приходом до керми признав право навчання української мови як предмету і дав розпорядження, на підставі якого впроваджується навчання української мови чотири години тижнево. З часом іменовано навіть двох підревізорів-Українців, які, розуміється, вже до приходу цараністів до керми належали до їх партії.

Користь покищо така: ті вчителі, які все вчили української мови, вчать і далі, а хто з учителів хоче причодобатися місцевим властям, які не дуже радо дивляться на те розпорядження, то не вчить. Підревізори для української мови борються з ними і кажуть, що вонo щось поможе.

УСПІХ ДАКТИЛЬОСКОПІЇ.

Зі школи в Заленжу під Катовицями вкрадено пять машин до шиття, вартости коло 3,000 зол. Поліція відкрила на столику відтиск пальців, які сфотографувала й вислала центральному слідчому урядови у Варшаві. Звідтам прийшла відповідь, що відтиски тотожні з відтисками пальців знаного міжнародного вломника Евг. Космольського, що перебував у Катовицях. Його арештували й поставили перед суд. Перед кількома днями відбулася розправа, на якій Космольський признався до крадежи й дістав рік вязниці.

АМЕРИКАНСЬКЕ ПИВО І ВОЛИНСЬКИЙ ХМІЛЬ.

Зі знесенням прогібіції у Злучених Державах сильно поправилося господарське положення на Волині, де яких 10,000 рільних господарств, дрібних і більших, управляють хміль. Давній розвиток волинського хмелярства підкопали були протиальокольні закони в Америці, що була одним з головних відборців волинського хмелю. Тепер ця криза минула, бо нема сумніву, що зачнеться знову великий експорт хмелю до Америки. Управою хмелю на Волині займаються головно чеські кольоністи, однак попри них добрими хмелярами є теж українські господарі. Хміль управляють в повіті рівенському, здолбунівському, а найбільше в дубенському, де цілі околиці, покриті хмелем, творять характеристичний краєвид. З початком весни оживилися вже роботи на плянтаціях хмелю.

НАЙБІЛЬШЕ САМОГУБСТВ НА ВЕСНУ.

Поліційний уряд у чеській Празі ствердив на основі статистики, що найбільше самогубств у Празі припадає на квітень і травень, а найменше на вересень і жовтень. Самогубства у жінок є найчастіші після осягнення фізичної зрілости, у мужчин між 40 і 50 роком життя. Жінки відбирають собі життя переважно з еротичних причин, і то найбільше на весну.

ПОМИЛКА НА ОДНО ЗЕРО.

Два великі бізнесмени підписали торговельну умову і помилились у ній на одно зеро. Ці бізнесмени — Англія й Канада. Умова йшла про щорічну доставу 250,000 квінталів свинячого сала. Машиністка, що переписувала умову, достукала машинально одно зеро більше. Замісць 250 тисяч вийшло півтретя міліона. Контрагенти, підписуючи, не запримітили цієї помилки. Аж тепер, коли канадійські купці почали заливати Англію салом, Англійці збіжували, що того сала таки забагато, і розкрили помилку. Але канадійський премієр не хоче чути про помилку і показує текст контракту, що має безсумнівну юридичну силу. Тимбільше, що для Канади це чистий інтерес. Англія пропонує всякі компроміси і годиться вже на вдвоє-трое більшу скількість сала, тільки не на вдесятеро більшу. Досі конфлікт неполагоджений. Англійська машиністка повинна за таку помилку дістати високу державну посаду у Канаді.

БОЙКОТУЮТЬ НІМЕЦЬКУ МОВУ.

Часописи повідомляють зі Загребу (Югославія), що серед тамошніх Жидів замітна аґітація за бойкотування німецької мови. Всі торговельні доми одержали обіжник, який взиває не вживати в листуванню німецької мови.

СУД ПІД ТЕРОРОМ.

До краківського суду, де відбувається процес Ґорґонової, приходять що дня листи з погрозами. На випадок увільнення Ґорґонової грозять предсідникови трибуналу й присяглим суддям бомбовим замахом. Автори листів заявляють, що бомби і пекольні машини вже готові.

ФРАНЦІЯ ЗОРГАНІЗУВАЛА ФРОНТ ПРОТИ РЕВІЗІЇ МИРОВИХ ДОГОВОРІВ

СТАРАТИМЕТЬСЯ ЗА ВСЯКУ ЦІНУ ЗАБЕЗПЕЧИТИ НЕДОТОРКАЛЬНІСТЬ ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА (Франція). — Заява Мусолінія про ревізію мирових договорів та про необхідність утворення почвірного союза, Італії, Франції, Німеччини й Англії, а також прихід до влади в Німеччині Ґітлера, привели дo того, що нарешті сталося повне порозуміння між Францією й Польщею з одної сторони, і між малою антантою (Югославія, Чехословаччина й Румунія) з другої сторони. Отсей союз на чолі з Францією буде всякими способами боротися проти політики Мусолінія, а головно проти ревізії мирових договорів.

Щоб забезпечити Польщу від нападу на неї зі сторони радянської Росії вразі конфлікту Польщі з Німеччиною, Франція старається тепер прийти якнайскорше до порозуміння з Росією. Французи вже носяться з думкою відновити старий воєнно-політичний союз, який був між Росією та Францією перед Великою Війною. Два військові представники вже виїхали з Парижа до Москви, а звідти до Франції приїдуть большевицькі старшини ґенерального штабу, щоб установити тісний контакт між російським та француським воєнним штабом.

ПОЛЬЩА ПОБРЕНЬКУЄ ШАБЛЕЮ.

ВАРШАВА (Польща). — При кінці цього тижня маршал Пілсудський відбуде великий перегляд польського війська в районі Вильна. Там же буде скликана конференція представників малої антанти, Польщі та Франції, на якій міністер Бек зясує напрям польської закордонної політики.

ФРАНЦІЯ ПІДПИРАЄ РОСІЮ ПРОТИ ЯПОНІЇ.

ПАРИЖ (Франція). — Запобігання Франції перед Росією пішли тепер так далеко, що вона міняє напрям своєї далеко-східньої політики, яка дотепер була прихильна Японії. Франція в спорі большевиків з Японцями через Східньо-Китайську залізницю починає ставати на сторону большевиків і признає слушною їх відмову повернути залізниці паротяги та вагони, які вони перевезли на свій терен.

ФРАНЦУСЬКА ВОЄННА ФЛЬОТА НА МАНЕВРАХ.

ПАРИЖ (Франція). — Сорок боєвих кораблів французької фльоти починають спеціяльні маневри на Середземному морю. Головною базою маневрів буде остров Корсика, який найдальше висунений у напрямі до Італії. Маневри будуть звернені проти ворога, який теоретично сконцентрувався недалеко Корсики.

НАСЕЛЕННЯ ГОРІШНЬОГО ШЛЕСЬКУ НЕРВУЄТЬСЯ.

ҐІНДЕНБУРҐ (Німеччина, Горішній Шлеськ). — Це місто разом з Ґляйвіцом та Бойтеном творять, так би мовити, столицю німецького Горішнього Шлеську. Міста ці положені на самому польському кордоні, де осередок промислового шлеського району розірвано силоміць на двоє між Польщею та Німеччиною. Серед населення останніми часами все зростає неспокій і сподіванки скорого нападу Польщі на німецьку частину Горішнього Шлеську.

Вистане комунебудь крикнути „Поляки йдуть!", як населення охоплює переполох і воно спішить до дому, лишаючи театри й ресторани серед вечері. Ріжні німецькі „спортові" організації та організації в справі оборони й підтримки ладу, а зокрема гітлерівські боєві відділи, ввесь час знаходяться в боєвім поготівлю. Становище тут таке, що, як кажуть, самі гармати можуть несподівано почати стріляти, самі гармати можуть несподівано почати стріляти.

В КОРИДОРІ ЗНАХОДИТЬСЯ ЦІЛА ПОЛЬСЬКА АРМІЯ.

ТОРН (Польський коридор). — Тут знаходиться штаб девятої польської армії, яка в повному боєвому складі розкватирована в польському коридорі. Три піхотні дивізії стоять тут з великим числом артилерії, скорострілів, тенків, літаків та іншого роду зброї, а також тут знаходиться кавалерійська бриґада в складі чотирох полків.

Усі части девятої армії значно сильніше узброєні й устатковані ріжними технічними відділами, ніж армії в інших частинах Польщі. Населення коридора порівнюючи спокійно жиє, але військові частини ввесь час знаходяться в повнім боєвім поготівлю.

ПРОПОНУЮТЬ БАЛТІЙСЬКУ АНТАНТУ.

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Член шведського парляменту, Карло Ліндберґ, виступив з пропозицією поробити заходи, щоб утворити юнію прибалтійських держав, до якої мають увійти: Швеція, Норвеґія, Данія, Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва та Польща. Ціллю такої юнії буде утворення тісного політично-економічного союза між усіми прибалтійськими державами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СИСТЕМА „ВИТИСКАННЯ ПОТУ"

В найбагатшій країні світа, себто в Америці, ніколи не бракувало такого промислу й таких робітень, які визискувалиб робітничу працю в найогиднніший спосіб. В добрих часах число таких визискуваних нещасливців було менше. Та в теперішніх часах страшного безробіття воно зросло до нечуваних розмірів. Всюди зредуковано робітничі сили, а тих, що залишилися, використовують у спосіб, який нагадує найгірші часи невільницької праці. Таке є з духовими робітниками і з робітниками фізичними. Найгірше тут те, що цю систему піддержують дуже часто й самі робітники, бо, гнані голодом, приймають працю на найгірших умовах. І тому саме так тепер розвинулися „робітні витискання поту", себто ті, що їх Американці називають „светшапс".

У деяких стейтах, як от у нюйорськім, уже законом обмежено визиск принаймні жінок і дітей і установлено мінімальну для них платню. Але інших стейтах нема того. А які там відносини панують, видно найкраще по страйку, який підняли діти, котрі працюють у кравецькім промислі в окрузі Лігай Велі, в стейті Пенсилвенія. Страйкуючі діти віднеслися вже до ґовернора Пинша і його жінки й предложили величезний матеріял, який вказує на страшний визиск дітей з боку власників фабрик і робітень „витискання поту". Діти з Алентавн, Па., і з Нортгемптон, Па., між котрими є повно українських імен, доказують, що при шиттю сорочок побирали за 6 днів праці по 96 центів. Хлопці, у віці 14 років, побирали за два тижні праці найвищу платню у сумі $2.59. Один хлопець в одній з алентавнських робітень заробляв по 10 центів тижнево через 10 тижнів.

Такі відносини панують не тільки в Алентавні, але, як кажуть, по цілій Пенсилвенії. А найгірше в тім те, що в багатьох випадках батьки змушують дітей побиттям іти до тих фабрик на роботу й працювати навіть за ту нужденну плату. А коли приглянутись іменам дітей, що нарікають на своїх батьків, то видно, що це самі славянські імена, між якими не бракує певно й українських.

Страйк, який підняли тепер діти і про який заговорила тепер через радіо жінка пенсилвенійського ґовернора, не пропаде безслідно. Він відібється певно й у пенсилвенійській леґіслятурі, а може й у леґіслятурах інших стейтів. Той страйк треба піддержати і старшим робітникам, особливо батькам страйкуючих дітей, і треба йому надавати ще більшого розголосу.

О. Сновида.

ЗНОВ ЖИДІВСЬКЕ ПИТАННЯ

Так зване „переслідування Жидів" у Німеччині наново висунуло перед нами жидівську проблему. Не хочемо тут входити в справу слушности чи неслушности гітлерівських метод. Тут хочу звернути увагу передусім на дві річи — на моральне право жидівства підносити протест проти насильства, і — на те, яка наука з гітлерівсько-жидівського конфлікту випливає для нас.

Отже щодо морального права Жидів... Охотно його їм признаємо, але — тут, у Галичині, дико читати жидівські ґазети з написами — „Гітлерівська наволоч гуляє", „Лайдацька Гітлерія" і т. п. — на сторінках тої самої преси, яка **ні одного разу не писала з обуренням, як гуляла напр. „сталінівська, або ленінська наволоч" та як „лайдацька Сэздепія" розправлялася з своїми працюючими селянами й робітниками**... Навіть більше, ця сама жидівська преса, яка не знаходить слів обурення на Німців, за те, що викидають Жидів з посад і позбавляють варстату праці, — не тільки не протестувала, коли большевики конфіскували землі нашим селянам на Україні, а навпаки — **підпирала морально й матеріяльно вивласнення нашого селянства й примусову — проти його волі — кольонізацію жидівства на Україні і на Кримі...**

Отже співчувати з цими сторонниками готентотської моралі не можемо!

Тепер, якіж науки випливають для нас з „німецько-жидівської війни"?

На це такі факти: по виступі гітлеризму проти німецького жидівства протести розляглися **лише за границею.** Місцевіж, **німецькі Жиди-журналісти,** жидівська преса **(Фоссіше Цайтунґ, Берлінер Таґеблят** і т. д.), сіоністична організація Жидів у Німеччині і т. п. — просили заграничних Жидів не заступатися за них і не виступати проти їх німецької вітчини, заявляючи себе **сторонниками національ-соціялістичної революції**... Це один факт. А другий — Українська Народня Република (1917—1920) не тільки що не викидала ніяких Жидів з посад і не позбавляла їх варстату праці, а навпаки — створила уряд жидівського міністра, дала Жидам культурно-національну автономію — і в подяку за це, президент тої републики в 1926 р. був замордований у Парижі Жидом Шварцбартом... Протиж „гітлерівських погромників" — німецькі Жиди виявляють льояльність...

Чи це значить, що боронимо методи гітлеризму? **Ні, це значить, що осуджуємо методи УНР.** Значить, що, не думаючи громити Жидів, ми повинні — в майбутній державі українській — залишити методу підлизування до цього племени; методу, яку воно завше трактує, як **ознаку слабости** і з звірячістю східніх народів за цю слабість мститься...

Конкретно? Конкретно, мусимо в майбутньому суворо вимагати повної відданости Жидів для нації української, серед якої вони жиють, і карати — не за те, що Жиди є Жидами, а за те, що — колиб це сталося, як нераз ставалося в нашій боротьбі з Росією — колиб вони отверто ставали по стороні нашого історичного противника.

Є голоси в українській пресі, які обстоюють **асиміляцію жидівства** на Україні. Небезпечна це забава! Жиди — є **нарід без землі, без держави, і без своєї мови** (переймали по черзі арамейську, еспанську, німецьку, тепер російську), є **інтернаціоналістами.** Отже вони не можуть мати пошани ні до землі, ні до держави, ні до мови народу, не можуть шанувати того, чого самі не мають. Допустіть їх до себе, засимілюйте — і створите елемент, хоч мовою український, але який — у пресі чи де — **буде понижувати, або збайдужнювати найвищі цінности, якими жиє й стоїть нарід, без яких він гине.** Колиб Жиди піддалися асиміляції, то масово кинулисяб на службу українській культурі, видавалиб українські часописи, книжки, ставилиб українські песи в театрі. Але — українські лише **мовою,** духом жеж — жидівські, інтернаціональні, де підкопувалисяб під найвищі цінности нації (мову, звичаї, патріотизм, державність). От як тепер робить хмара німецьких письменників — Жидів. Так як тепер большевики видають на Україні українською мовою часописи й книжки, **духово нас москалізують і, осмішуючи все українське,** так само робили би з нами й асимільовані Жиди...

До цього ми не можемо допустити! Гітлерівських метод **не потребуємо переймати.** Але — памятати, що нарід не повинен допускати до керування собою (політично чи духово) елементу чужородного, що цей чужородний елемент не сміє ніколи — як це є тепер на Україні — бути в нашій землі паном, лише гостем і — заховуватися як гість.

Хто ці прості істини засвоїть, той легко уложить собі лінію нашої майбутньої жидівської політики, **далеку від обох екстрем — і від „насильств" гітлеризму і від слабодушности — УНР.**

ЛИТОВСЬКА „РІДНА ШКОЛА" З ЦАРСЬКИХ ЧАСІВ

Протиставляючись польоніційним зазіханням і русифікаторським тенденціям, Литовці під кінець XIX віку покликали до життя підпольну освітну установу, щось на зразок нашої „Рідної Школи". Про цю установу Й. Р. в „Н. Зорі" ось що пише на основі інформацій Литовців:

Осідком управи тої підпольної литовської орґанізації було одно мале місточко, положене вправді на етноґрафічній литовській области, але вже поза границями російської держави, в німецькій державі. На свою роботу збирало товариство грошеві засоби головно в Америці, від литовських еміґрантів, хоч не було в Прусії та на самій Литві ні одного литовського інтеліґента, який не складав би жертв на цілі того товариства. Старанням того товариства Литва була покрита сіттю тайних народніх шкіл. Крім того користало товариство з можливости удержування леґальних, концесіонованих читалень та випозичалень книжок по містах і місточках. В кождім селі, навіть у запалій осаді, серед глухих литовських борів, удержувало те товариство бодай одного учителя тайної школи. Щоби не звертати уваги поліції, займався такий учитель позірно якимось сільським ремеслом, часом був офіціялістом в дворі литовського дідича або часом навіть урядовцем у волости. Головним завданням такого учителя було приспособлювати своїх учеників на інструкторів для тайних шкільних десяток, зложених осібно з сільської молоді, а осібно з дорослих. Тайний учитель учив стало і безпосередно лише кількох інструкторів у селі. Учив він їх литовської мови та литовської історії. Через його руки діставалися в село видавництва підпольного освітнього товариства, особливо литовські молитвослови. Приспособлені інструктори ставали учителями для поодиноких гуртків, зложених найбільше з десятьох учеників. Зимою відбувалася наука по сільських хатах, довгими, зимовими вечерами в часі сходин-вечерниць сільської молоді, рівночасно з виконуванням домашних робіт, серед співу й забави. Та гурткова наука литовщини не переривалася літом. Тоді відбувалася вона по неприступних тамошніх лісових глушах. Там відбувалися згори упляновані сходини інструкторів, там приїздили до них у відвідини висланники управи товариства, звичайно литовські студенти і студентки університету, що перебували в найближчій околиці на вакаціях.

Така просвітно-освідомлююча праця підпольного освітнього товариства допровадила до того, що ввесь литовський люд, старше і молодше покоління, не лише був письменний, але свідомий національно. Наявно це виступало в неділі і свята в костелах, коли серед зібраного люду не було ні **одного,** який не молився би з литовського молитвослова, друкованого латинськими черенками. Царська поліція дивувалася, звідки ввесь сільський нарід має литовські, латинкою друковані, молитвослови. Треба знати, що Москалі вправді не забороняли друкувати часописів і книжок литовською мовою, але вони мусіли бути друковані кирилицею. В той час в дуже нечисленних народніх школах на Литві учено також кілька годин тижнево литовської мови, але шкільні литовські читанки мусіли бути друковані кирилицею.

Коли по війні з воєнного хаосу на сході вилонилася також литовська держава, всі дивувалися, що вона, численно така мала і слаба, змогла остоятись і захистити свою самостійність. Не може бути найменшого сумніву, що до цього причинилася м. і. геройська культурна, тиха і завзята праця литовської передвоєнної „Рідної Школи".

(„Рідна Школа").

Бабуся: — Відколи внуки подарували мені на імянини подушечки, я ніколи не можу виспатися. Що лише здрімаюся, зараз котресь із унуків будить мене, щоби я змінила яськ, а спала на його подушечці.

І. Мелевич.

ЗАЗДРІСТЬ

(Оповідання).

(7)

— На се ще пора, — відповів панич, спантеличений, бо знав, що на таке його батьки ніколи не згодяться. — Се зробимо тоді, коли я скінчу школи і вже буду власним паном.

— То ти поцілуєш мене хіба аж тоді, коли рак свисне!

— А то чому? — спитав панич сердито.

— Бо ти школи не скінчиш і своїм паном ніколи не будеш, хіба своїм жебраком. За тебе мене хіба пугач поцілує, як вернеться до того гнізда, в котрім лежать твої книжки.

— Не второпаю!

— Не второпаєш, бо ти дурний. Щоби скінчити школи, треба вчитися. Як ти можеш вчитися, коли твої книжки в гнізді пугача, щоби пугач вчився? Тобі не наука в голові, а дівки!

— Як буду знати, що мене любиш, як мені даси докази, що кромі мене ти жадного парубка не схочеш знати, то буду вчитися. Тепер, коли тої певности не маю, в моїй душі пекло. Мені тепер справді не наука в голові. Та не так, як ти кажеш, дівки, а тільки ти одна мені в голові. Марино, дай мені доказ, що любиш мене. Нині, зараз... бодай поцілуй мене!

— Бодай? — дівчина спитала глумливо. — Я тобі вже сказала, коли се могло би бути.

— То бодай позволь мені поцілувати тебе?

— І се могло би бути аж тоді.

— Дівко! Як тебе зараз не поцілую, то... то... скажуся!

Марина хвилю міркувала щось. Аж по довшій хвили сказала:

— Як на перший раз, то ти забагато жадаєш. Нині позволю поцілувати хіба лиш кінчик моєї коси.

— А завтра? — спитав урадуваний панич.

— Те завтра, ще дуже далеко. До завтра ще всяке може статися. Як сягнеш поза кінчик моєї коси, то завтра мене вже не побачиш.

Взаяла кінець коси в руку і наставила до нього. Він прискочив. Вихопив з її руки той кінчик, і став цілувати. Вона лиш реготалася. Нарешті відскочила від нього, кажучи:

— Вже досить, дурню, досить! Тепер з отсего корча пообскубуй всі малини і подай їх мені. Тепер я сяду на тій колоді, щоби відпочати.

Марина сіла на колоді. Росько, асливий, що поцілував бодай пару волосків, став скубти малини і кидати їх до капелюха. Заки вкинув, кожду поцілував. Коли цілий корч вже був обскубаний дочиста, пішов до Марини і подав їй капелюх з малинами. Вона й не моргнула, щоби подякувати. Взяла капелюх і стала халасувати. Щасливий, що їй так смакує його праця і що вона з малинами їсть його поцілунки, він промовив:

— Ти казала, що поцілуєш мене, чи я тебе поцілую, очевидно в уста, аж тоді, коли рак свисне.

— Не скоріше, — відповіла дівчина.

— Колиж бо я цілую тебе в уста і ти цілуєш мене в уста стільки разів, скільки разів возьмеш в ті уста малину. Я поцілував кожду ягідку. Ти кожду ягоду цілуєш, беручи її в уста. Ось так то наші уста раз коло разу сходяться.

— Т-а-а-к? — сказала дівчина, витріщивши на нього очи. — То ти даєш мені їсти малини, які сам пооблизував?!

Тріпнула капелюхом і всі малини висипала в траву. Він стояв, наче громом поражений. Коли очуняв, то закіпів гнівом так, що як би не боявся її більшої сили, то був би дівчину вдарив. Вона бачила, що панич невимовно лютий. Погадала собі, що далі так не може бути. Як не хоче напитати собі якої біди, то з тим паничем треба закінчити, обезпечивши собі Гната. Раптом підвела розчіхрану голову, тупнула ногою і сказала з притиском:

— Чого довше ждати? Що буде, те й буде!

Панич глянув на неї допитливо, бо доміркувався, що рішається питання, чи його заходи увінчаються корисним для нього успіхом. З її уст вчув, що справді так є. Вона сказала:

— Нині покажеться, як між нами далі буде. Або на завдаток, або на прощання поцілуй мене в чоло!

Повторяти не потребувала. Хоч перед хвилинкою розважав питання, чи не вдаритиб її в лице, тепер на сей зазив прискочив до неї врадуваний і поцілував наставлене чоло. Був би за одним заходом і в уста поцілував, та вона ціле своє лице накрила руками, полишаючи тільки чоло вільне.

— Тепер бери на плечі мій кіш і ходім! — сказала.

Росько вхопив кіш за шлийки і закинув його на плечі. Вона взяла його за руку і потягла на стежку цілком іншу як та, якою до сеї пори водила його що днини. Тої сторони ліса панич ще цілком не знав. Нові були для нього стежки, ґалявки і потічки, котрі ледви показалися, зараз щезали з очей. Дівчина ішла нині багато скорше як звичайно і тягла його за собою, бо він вже задихався і приставав. Щоби її поспіх троха зупинити, він час до часу обіймав її бедра і притягав до себе. Тоді вона на хвилиночку зупинялася. Наставляла до нього кінець коси. Коли поцілував, тягла його далі.

Поринали в лісі щораз глибше і глибше. Росько став потерпати, що дівчина зблудила і не знайде дороги назад. Та Марина ішла як така, що дорогу добре знає. Не роззиралася, не надумувалась, лиш ішла тай ішла. Відтам, куди вони ішли, стало до них долітати глухе цюкання сокир. Раз то й задрожала земля з громотом і тріском падучого дерева. Сполошені птахи залопотіли крильми і знов було тихо.

Панич стрівожений станув і спитав:

— Кудиж ти мене ведеш?

Коли Росько вчув цокіт сокир і грохіт падаючого дерева, мусів погадати собі, що десь там далі рубають ліс. Очевидно, рубає не хто інший, як та партія робітників, що ночує в колибі під лісом. Як ціле село, так і Росько знав про те, що Гнат Лагодин зарезервував Марину виключно для себе. Росько також знав, чим той медведище загрозив кождому свому суперникови. Поки Лагодин не знав про те, що син учителя скаче в його гречку; поки той страшний силач був далеко, Росько не боявся його. В очах Роська Лагодин був щось неначе коминяр в очах дитини. Поки коминяр далеко, дитина його не боїться. Цілком інакше було би, як би коминяр вліз в кімнату з дитиною. Ще гірше було би, як би Росько з Мариною вліз на зруб, де робить Гнат Лагодин.

Марина вгадала, чому панич не рухається з місця, неначе той зноровлений кінь, що перед своїми копитами доглянув горбок, не нижчий як по коліна. Марині ані в гадці не було, що Гнат виживсь би вдарити панича, або хоч би лиш сказати йому яке лихе слово.

— Якого свого товариша, парубка з села, Гнат побив би, — думала Марина. — І ноги поломив би йому, так як загрозив. — Панича, ще й сина учителя, Гнат не рушить. Радше мене набив би, а панича пальцем не торкне.

Саме тому, що Марина думала так, вона вибрала собі дурного панича, щоби ним розбудити заздрість Гната, і тою зардрістю його до себе прикувати не на пару днів, а на віки. Їй не було совісно, що вона таким способом дурить панича.

— Не я до нього причепилася, а він до мене, — думала. — Не я його тягнула до себе, а він мене напастує. Я знаю, чого йому забагається. Не був би й гріх, як би я збаламутила баламута. Він сам про когось-то сказав, що яким мечем воюєш, від такого меча згинеш. Я й того не роблю. Інший вже був би давно плюнув на мене, коли би я з ним поводилася так, як з тим дурнем.

Ось так то Марина все думала, коли загадала використати дурійку молокососа. Саме тепер прийшла та хвиля, яку Марина підготовляла вже від першої хвилі своєї стрічі з дурним хлопцем. Та саме в сій хвили Росько зацукався і боявся йти далі. Вона знала, що ноги спутав йому жах. Він боявся попасти на Гната. Вона стала хлопця підбадьорювати. Солодко усміхнулася до нього і, чого ще ніколи не робила, стала гладити попід бороду. І свою голову поклала на його груди. Він від неї був голову вижчий. Нахилив голову і поцілував її в чоло. Вона не противилася. Уста знов були неприступні для його уст, бо знов лице накрила руками. Коли він став дрожати цілим тілом, вона відступила від нього і промовила:

(Дальше буде)

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ

36.

Братство св. апостолів Петра й Павла, відділ 242 У. Н. Союза, в Фреквіл, Па., ухвалило такий конвенційний проєкт на конвенцію У. Н. Союза, котра має відбутися в Дітройті, Міш.:

1. Конвенції щоби відбувалися що 4 роки.

2. Конвенції щоб відбувалися в тих стейтах, де є найбільше відділів У. Н. Союза, наприклад, стейт Пенсилвенія має найбільше відділів, другий стейт Ню Йорк, третий Ню Джерзи, четвертий Огайо. Конвенції, що відбувалисяб у цих стейтах, заощадилиб багато гроша для каси У. Н. Союза.

3. Фонди, котрі члени платять, щоби були зменшені: фонд на орґан з 30 ц. на 25 ц.; фонд запомоговий з 8 ц. на 5 ц.; фонд конвенційний з 5 ц. на 3 центи.

4. Орган У. Н. Союза, щоб редагувати для членів тут роджених в англійській мові. Таким чином можна придбати більше членів до У. Н. Союза.

5. Редакторів зменшити. Досить одного редактора редагувати газету в українській мові. Може бути два редактори, коли буде редагуватися газету в англійській мові для тут роджених членів.

6. Платню обнижити для уряду й таксамо для редакторів і менаджера друкарні на 15%.

7. Календар У. Н. Союза щоби видавати безплатно для членів У. Н. Союза.

8. Для членів у новім роді обезпечення щоб платити дівіденду так, як платять інші компанії. Цього конечно потрібно, щоб придбати більше членів до У. Н. Союза.

9. Відділові секретарі щоб побирали платню з каси У. Н. Союза, як платять інші компанії.

10. Відділ, котрий не числить 50 членів, не може висилати делегата на конвенцію. Малі відділи щоб лучилися разом.

11. Делегати на конвенцію У. Н. Союза щоби побирали денну дієту в сумі $8.

12. В молодечім департаменті, щоб завести цілком дітočий журнал. З цього нема ніякої користи для членів у молодечім департаменті, а тільки видається приблизно $2,000 річно.

13. Діти членів, котрі переходять до старших членів з 25 ц. місячної вкладки, щоб побирали якісь звороти, або річну передплату в новім роді обезпечення.

14. Нових членів щоби приймати до У. Н. Союза від 16 літ, а члени щоб платили місячно після 16 літ, а не так, як було дотепер, коли член вступив 16-літній, а платить яка 18 літний, через що не можна придбати нових членів до У. Н. Союза, бо вони вступають в американські компанії й кажуть, що вони платять після 16 літ, а не 18 літ.

Дітей членів щоби приймати до У. Н. Союза на ендавмент полиси, себто на 15 літ, або 20 літ, як це є в інших компаніях. Таким чином можемо придбати багато дітей до У. Н. Союза.

Отож, пани Делеґати й Делеґатки, візьміть наші проєкти під розвагу на конвенції, котра зачнеться 15. травня 1933 р.

Желаємо панам Делеґатам і Делеґаткам доброго успіху на 18-тій конвенції У. Н. Союза в місті Дітройт, Міш., на добро нашого Батька Союза та його членів.

За Уряд Братства Петра й Павла, відділ 242 У. Н. Союза, Фреквіл, Па.:

Василь Найдух, предсідатель;
Іван Кріба, секретар;
М. Камак, касієр;
А. Пука, делеґат.

37.

Відділ 45 Тов. "Любов" у Филаделфії, Па., на своїм черговім засіданню дня 9. квітня 1933 ухвалив ось такі проєкти під розвагу делеґатам на 18. головну конвенцію У. Н. Союза:

1. Уважаємо, що не буде ні одного такого делеґата, котрий би серіозно не застановився над нашими наслідниками, т. є, нашим молодим поколінням, і, як бачимо з уже друкованих проектів, то кождий відділ про нашу молодіж все згадує. Ми уважаємо за найвідповіднішу й за найсправедливішу таку реформу в молодечім департаменті: а) щоб ніннішню І-клясу зовсім знести; б) щоби всіх дітей зрівнати так, як є ниніщня II. кляса. В такий спосіб всі, котрі платили по 25 ц. місячно, дістануть кредити на половину того часу, який вони платять вже 10 літ по 25 ц. місячно в І. клясі, а коли ви її перенесете до II. кляси, то вона рівнається з тою дитиною, котра платить по 50 ц. лише 5 літ і т. дальше. Така реформа, по нашій думці, булаб найсправедливіша й найлекша до переведення, та до переведення її не потрібно жадних експертів.

2. На місце І. кляси в молодечім департаменті завести „Ендавмент" для дітей від $100 аж до $500.

3. Знести ниніщний діточий журнал. Це викинений гріш. Як не можна на те місце дати щось вартнішого, то ліпше нічого.

4. Старшим членам, тим, що приняли реформу, дати дивіденду. Цеж роблять всі асекураційні компанії та інституції, а наш Юнюз 4 центи є дорожчий, то тим більше повинен це зробити.

5. „Свобода" щоби не була примусова. Значить, хто не хоче, або не може, щоб не мусів за неї платити. А буде з того та користь, що „Свобода" стане цікавішою, — а то й такою цікавою, що кождий буде за нею попитувати, а не так, як досі.

6. Всім урядникам головним платню знизити, щонайменше 25%; редакторам 50%; а всім робітникам при „Свободі" на 30%.

7. Календар зовсім знести, а вже коли хто конче хоче, нехай собі замовить, а не щоб примусово кождий член платив за календар.

8. Щоби привілей на урядників, **великих чи малих, поширити на всі стани**. Значить, не лише на самих хлопів, або майнерів. Може бути урядником **і розумний та чесний доктор і розумний та чесний робітник**. Але ніколи „партач". Через „партачів" ми ніколи нічого великого і розумного не будемо мати й через „партачів" можемо стратити й те, що з тяжким трудом збудоване.

9. На самій конвенції першого дня, й то зараз по отворенню нарад, запротестувати не лише проти гнобительки Польщі, але також проти **гнобительки Москви**. За розстріляних наших братів Чаличан, за голод, за страшну нужду, за Соловки й за Сибір. А на знак цього протесту викинути всіх зрадників большевиків за двері, щоб не ширили між делеґатами **„носатини"**. Коли це зробите, Шановні Делеґати, то це буде дійсно конвенція У. Н. Союза, а не збіговисько, де кілька яничарів будуть вам морочити голову цілу конвенцію.

Майте хоч раз, хоч трошки цивільної відваги.

За Уряд Товариства „Любов", відділ 45:

Василь Стриковський,
Антін Гарасим, касієр;
Микола Ю. Сеник, секр.

38.

Відділ 341 У. Н. Союза в Клівленд, О., ухвалив слідуючий проєкт:

1. Молодіж, яка є в обезпеченню першої кляси з вкладкою 25 ц., приступаючи до старших членів, має дістати 25% звороту з її зложеної суми. Цей зворот має бути врахований у вкладку в першім році переступу до старших.

2. Діточий журнал цілком знести, а на це місце видати „Свободу" в ширшім обемі на 6 сторін друку, де одну третину можна друкувати в англійській мові, але цікаве, щоби молодіж мала притяг до неї.

3. Члени, котрі переміняли грамоти, мають дістати дивіденду й тим самим у новім роді давати дивіденду, такий процент, щоб конкурувати з компаніями, бо ця вкладка є зависока.

4. Зменьшити фонд адміністраційний, або за цей фонд видати корисніщу працю.

5. Календар видавати в меньшім форматі. Наскільки можна, помістити важні орґанізаційні справи й минувшину, важні історичні спомини з України й вчасти всесвітні. Видати його членам безплатно.

За Уряд від. 341 У. Н. Союза:

Андрій Жук, предсідатель;
Стефан Г. Палівода, секретар;
Стефан Щерба, касієр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Жіноча громада на Рідний Край.

Дня 12 березня відбувся жалібний концерт, уладжений в десяту річницю мученичої смерти української героїні бл. п. Ольги Басарабової. Чистий дохід з концерту виносив 106 долярів, котрі призначено на слідуючі народні цілі: на Всесвітню Виставу в Шикаго $26, які передано Централі Союзу Українок; $40 на політичних вязнів у краю; $40 на захоронку для сиріт у Львові.

Гроші в сумі $80 переслано до Краю через Обєднання.

За Комітет Свята: **Марія Близнак, Стефанія Абрагамовська, Марія Лехицька й Евгенія Драгінда.**

—o—

ВОДЕРВЛІТ, Н. Й.

Збірка на УВО.

На весіллю гром. Стефана Своти з панною Ольгою Михасів не забули також і за Рідний Край. Гості зложили жертви на визвольну боротьбу в сумі $10.85. Жертвували слідуючі: по $1: С. Свота, Ольга Свота, С. Михасів, Валерія Михасів, П. Риганич; по 50 центів: П. Качмар, Юстина Атаманюк, І. Урбан, Я. Чайковський. — Дрібними датками зібрано $3.85.

Гроші переслано через Обєднання на УВО.

І. Урбан.

І. Б.

ВЕЛИКА РУЇНА.

(Докінчення) (2)

потім поїхав за Дніпро, зложив клейноди перед військом, і їх передано Самійловичеви. Це було у вересні 1676 року. Політична роля Дорошенка скінчилася. Вимовив собі тільки, щоб йому дали спокійно й свобідно дожити віку, але й цього московський уряд не додержав і викликав його в Москву, не зважаючи на гіркі жалі Дорошенка й самого Самійловича. Потримали його якийсь час у Москві в почеснім арешті, потім післали воєводою у Вятку (1679—1682) і вже після того дали йому село Ярополче в волколамському повіті, доживати віку, а на Україну таки вже більше не пустили.

Зневіг славний Дорошенко,
[сидячи в неволі,
Та й умер з нудьги — остило
[волочить кайдани!
І забули на Вкраїні славного
[гетьмана.

"Вмер р. 1698, переживши і свого союзника Сірка, що помер 1680 року, і противника Самійловича, що скінчив своє життя р. 1687 на сибірськім засланню". Це так Москва заплатила Самійловичеви за вірність.

Народня пісня каже, що „забули на Вкраїні славного гетьмана". Ні, Дорошенка не забула ні українська історія, ні українська література, ні сам нарід, який зложив пісні на славу йому. Тай як можна забути цю геройчну постать найславнішого гетьмана, який у тяжких часах завжди казав: „Біда з завзятого вогонь кресне!" й кидався з новою енергією та з новим запалом до боротьби за обєднання й удержавлення України. Коли його всі лишили й навіть мати проклинала за те, що він шукав помочі від Турків, він невідмінно відповідав: „Лишіть мене всі, кляніть мене, але України я не лишу". Він навіть тоді, коли бачив, що не має ніяких шанс на виграння справи, боровся, щоб „ніхто не сказав, що в часах руїни не знайшлося оборони України". Ні, навпаки, він хотів, щоб усі казали: „Був, боровся й умер, як лицар, як останній козак!" Говорячи про Самійловича та про інших прислужників Москви, які обляглм його в Чигирин, він казав: „Там нові люди все; там уже нема завзятого лицарства, там нема уже козацтва того, що піднялося за віру й волю; там усі тепер ідуть на хутори, на пасіки, на хліб, на сіножата, як і їх гетьман".

Гетьмана Дорошенка справедливо називають „Сонце Руїни". В тій великій руїні, коли українська земля крівавилася, як і тепер крівавиться в боротьбі за свою державність, коли вона була поділена між двома сусідами в Андрусові, як тепер поділена в Ризі, дійсно один одинокий Дорошенко постать був сонцем руїни. Він був при Богдані Хмельницькім полковником, а ставши гетьманом, старався докінчити те, чого не зміг зробити Хмельницький, себто дати „державну міць Україні". Він при собі виховав будучого гетьмана України Івана Мазепу, який хотів скінчити те діло, якого не довершив Дорошенко. Мазепа та інші його сподвижники незраз говорили з гордістю, що вони „Дорошенківці", які вважають найвищою для себе честю те, що вони були помічниками й співробітниками такого великого характеру й незломної волі гетьмана, яким був Дорошенко.

„Дорошенко бачив, що справа його вбита безповоротно, але хотів бодай чогось добитися від московського уряду — виторгувати гетьманство в якійсь часнині України, й держався до останнього, щоб видерти цю уступку. Дивно й трагічно виглядав цей "останній козак" на своїй чигиринській горі, всіми покинений, серед опустілого краю, з горсткою своїх козаків „серденят". Але все менше зіставалося духової сили: в нім самім. Самійлович противився рішучо всяким уступкам і московський уряд став також на тім, що единим гетьманом на цілу Україну має зістатися Самійлович, а Дорошенко мусить піддатися під його „реґимент" (власть). Переговори тяглися, московський уряд хотів закінчити справу по можности тихо, щоб не викликати турецької біди. Дорошенко ремно кликав Турків, щоб йо ратували. Сірко, ратуючи свого союзника, виступив зі старою запорозькою теорією, що справу треба віддати на рішення Запорожа — воно має вибрати гетьмана й воно рішить справу. Дорошенко передав свої клейноди Запорожцям і Сірко збирався скликати військову раду для вибору гетьмана наново. Але Самійлович, розуміється, цих запорозьких претенсій не хотів признати. Весною 1674 року вислав він за Дніпро чернигівського полковника Борковського, покінчити справу, але Дорошенко не піддався, а Борковський не відважився здобувати Чигирин. Тоді під осінь вибрався великим походом сом Самійлович з Ромодановським. Дорошенко кликав Турків, і Татарів—не прийшли. Тоді він рішив піддатися востаннє, не зчиняючи непотрібної усобиці: вийшов з чигиринського замку назустріч передовому полкови, а

Український письменник Пачовський написав драму „Сонце Руїни", а письменниця Людмила Черняхівська - Старицька написала трагедію „Гетьман Дорошенко". В тій трагедії вона розкрила надзвичайно майстерно ті найславніші й найболючіші сторінки історії України з часів руїни, коли Дорошенко змагався з усіми ворогами за волю й державу України. На таких характерах повинна виховуватися воля українського народу. Трагедія „Гетьман Дорошенко" Старицької-Черняхівської робить на глядача потрясаюче враження й викликає в нього запал до боротьби, до геройзму, й ненависть до окупантів українських земель. Це більшовики Черняхівській - Старицькій пригадали, коли судили її за участь у Спілці Визволення України. Вона трималася в суді без страху, як і лицює авторці найбільшого українського драматичного твору.

Ось такі слова Дорошенка хіба не запалять серця кождого Українця, коли він чує:

"Чи вже останні ми зі всіх людей на цілім білім світі? Татарин, Лях, Москаль, Турчин і Швед — усяк народ свою державу має й знає, кого вважати батьком; лиш ми одні безбатченки на світі! На своїй землі, де щонайменший крок ми своєю кровю напоїли; на тій земли, яку батьки й діди з поконвіків засівали кістками, боронючи її від хижаків, — ми, діти їх, державці свою краю, не маємо й волі й прав! Хто, хто вибив нас із ляцької неволі? Козацький меч, а ось тепер знов нас Москалі віддали в неволю. Чиж питали в Андрусові бажання козаків?! Ану, нехай хто скаже Москалеви, що роздеруть його Московщину; — зубами вчіпиться і пазурами буде він від ворога свою вітчину боронити! А щож ми!? Хіба як пси покинемо рідну матір і будемо хліб-сіль заживати з тим, хто їй розшарпав серце в грудях?! Збудуєм Україну й гострий меч хай буде нам межею з сусідами!"

Золоті слова. Це ті слова, які повнен памятати кождий український патріот, кождий український діяч. На них повинні виховуватись нові борці за українську державність. Л. Черняхівська, Старицька в „Гетьмані Дорошенку" дала для Українців найдорожчу книжку боєвого українського націоналізму й конструктивної державницької думки. Колиб наше передвоєнне покоління мало було подібну вою українську літературу й виховувалось у тих ідеях, які знаходяться в творі „Гетьман Дорошенко", то зовсім інакше виглядалаб наша визвольна боротьба й українська нація не булаб бездержавною нацією.

Хто бачив цю трагедію Великого Гетьмана, той зрозумів трагедію цілого українського народу. Гетьман Дорошенко на сотки років випередив усіх модерних будителів ріжних націй, усіх борців за державність поневолених народів, усіх державних мужів, для яких добро цілого народу, добро власної держави вище від особистих вигод, чи від тимчасовостих інтересів ріжних людей. Ця песа вчить нас, як треба жертвувати всім в імя вищих інтересів, в імя інтересів власної держави, бо лише в ній може нарід знайти щастя й добро народне, коли буде мудро керувати власною державою. Ця песа вчить нас, як народній провідник на кождій ділянці має йти вперед до поставленої мети відважно, сміло й рішучо, не шукаючи особистої слави, ні вигод. А разом з тим українському національному почуттю вона дає найбільше моральне задоволення та художню насолоду й свідомість того, що дійсно ще не вмерла Україна й не вмре той нарід, котрий може давати таких героїв-провідників, яким був гетьман Дорошенко, залишаючись великим і героєм навіть у своїй невдачі і повній поразці.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

THE POWER OF IDEAS.

Let us for a time try to cast off the hold which nature has upon us and think in terms of life and purpose.

Men live by ideas, men struggle for ideas and not infrequently men die for ideas. Stripped of its material accesssories and incidents, life is a network of ideas. Nature is by the most insistent and persistent of life's accidents.

The things which make or mar a man are neither his worldly possessions, nor his lack of them, neither wealth nor his poverty, but what he thinks is right and what he thinks is wrong; his idea of honor and dishonor of justices and injustices of nobility and meannes. "For as a man thinketh in his heart, so is he."

Man's ideas of what things are most worth his while, are given directly to his efforts, his wisdom in choosing means in his persistence, his resolution in determining his achievement. Deeds high and low, -great and small are simply ideas in action. The world is but the plastic stuff out of which great men mold great ideas.

The secret of power is the ability to acquaint, to marshall, to mass ideas; it forces from them a weapon to conquer men or adverse circumstance. Behind every method every customer likes an idea or a group of ideas—a theory—a reason. Hence the only really practical things in life are ideas; the only really practical man, the man of ideas, is the man **who knows.** Hence behind this is the theory and a full statement of the theory is the rule of the higher power. It is to us, to the man of sound theory, that seem to look for new ways of doing their world work.

Human history is the record of the birth, the speed, the consequences of ideas. The investigation, the outlook to think, comes from association with living men and from a knowledge of thoughts of earlier men.

It is only by free exchange that large ideas are clarified, purged from error; only through the give and take of free distribution in the game of trustworthiness, through the painstaking examination and the fact that they approach a vital truth. The life and freedom of thought which make up the civilization of any age, are measured by the growth, the progress of ideas. The power to conceive ideas and to use them as a gulf which separates man from brute.

Efficiency advances the long slow upward course of man's advance from a dumb savagery to modern civilization and a few events stand out as high-lights; events are convincing agents in their development of dominions which which are still widening in our day. The first of these highlights began with the primitive origin rise and the extention of the spoken languages as a medium for the expression and exchange of ideas. The second began with the first attempts to form an alphabet to represent sounds in characters by which the thoughts of one age may be carried forward to another. The third began with the art of easy printing which accelerated the widest possible distribution of ideas. Modern thought and modern conditions would be impossible but for these three inventions.

That man succeeds best who gains the largest possessions in ideas.

Do you ever stop and ponder, stop and wonder, stop and think, why we're here and what the world was really made for?

Rosalie N. Hatala.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Заклик Української Виставової Корпорації.

Будова Українського Павільону на Світовій Виставі в Шікаґо почалася. Українська Виставова Корпорація підписала умову з будівельними підприємцями й тиждень тому відбулося урочисте заложення основ Павільону.

Ця відрадна подія викликала серед нашого громадянства враження, що участь Українців в Світовій Виставі є забезпечена та що вже все зроблено, щоби український відділ міг гідно репрезентувати здобутки нашої культури.

Така думка цілком помилкова. Головна робота ще не зроблена! Діло щойно почате й власне тепер прийшла рішаюча пора, щоби спільними силами його докінчити.

„Тиждень Збірки" на Українську Виставу приніс Корпорації лише суму, потрібну на перший вклад до будови та на завдаток на конечні експонати. Тепер негайно потрібні дальші фонди. Корпорація взяла на себе зобовязання, що в докладно означених речинцях будуть зложені дальші рати на кошт будови. Від додержання того зобовязання залежатиме своєчасне докінчення будови. Тому дальші фонди на ту ціль мусять бути негайно зложені.

Загальна сума всіх пожертв від березня минулого року дійшла до 7,000 долярів. Кошти будови Павільону намічені Корпорацією на 15 тисяч дол., кошти на виготовлення і спровадження експонатів на 5,000 дол. З тих чисел видно ясно, як ще далеко до того, щоби Український Павільон на Світовій Виставі був вповні забезпечений.

Поки справа Українського Павільону на Світовій Виставі в Шікаґо не була вирішена, доти холодне відношення громадянства могло ще бути оправданим. Колиж будова почата й пороблені зобовязання, кожна невдача покрила би соромом цілу еміґрацію, як перед Рідним Краєм, так і перед Американцями. Наша національна гідність вимагає того, щоби будова була вчас докінчена й щоби відкриття Павільону „Україна" відбулося в той самий день, коли відбудеться відкриття цілої Вистави.

Тому то, повідомляючи про поступ нашої праці, ми рівночасно кличемо українську еміґрацію до негайної збіркової акції. Будова Павільону мусить бути докінчена 20 травня. Найближча рата на кошт будови мусить бути зложена ще в біжучому місяці. Також потрібно ще негайно висилати фонди на транспорт та обезпечення експонатів з Краю. Пора на те все крайно опізнена. Кожний день проволоки може знівечити найкращі пляни.

У такій поважній ситуації Українська Корпорація звертається до загалу наших громадян в Злучених Державах, в Канаді, Бразилії й Арґентині з отсим покликом:

1) **Всі зібрані гроші,** що знаходяться в руках льокальних Виставових Комітетів, в організаціях і в приватних осіб, хоч які невеликі вони булиб, **висилати негайно на руки Корпорації.** Наша Виставова акція побудована головно на подрібних жертвах. Багато більших і менших сум лежать ще по наших громадах. Їх не висилається тому, що, мовляв, збірка в громаді ще не закінчена. Така проволока загрожує улаштуванню Українського Відділу на Виставі. **Тому треба негайно висилати кожний зложений доляр,** а збірку продовжувати далі.

2) **Збірку продовжувати всіми силами далі,** аж до повного забезпечення потрібної суми. Ще багато громад, де живуть наші люди, цілком не відізвалися на наші заклики. Ще багато українських орґанізацій і окремих громадян, яких звичайно не бракує при громадському ділі, не зложили своїх жертв на будову Павільону. Часи тяжкі й не можна надіятися, щоби одиниці складали великі суми. Але Громада Великий Чоловік. Коли кожний свідомий Українець дасть те, що в його спроможности, Український Павільон на Виставі буде вповні забезпечений.

Українські Громадяни!

Всі дотеперішні заходи Виставової Корпорації були оперті на твердому переконанню, що разом з тим, як ідея українського відділу на виставці буде перетворюватися в діло, рости буде теж піддержка з боку громадянства. В теперішній хвилі справа вистави потребує якнайбільше Вашої помочі. Поможіть докінчити будову Українського Павільону! Поможіть влаштувати український відділ на Світовій Виставі так, щоб він пречисто говорив цілому світови про наше життя, нашу культуру і змагання.

Всі жертви висилати негайно на адресу:

Ukrainian Chicago World's Fair Exhibit,
9300 Cottage Grove Ave.,
Chicago, Ill.,

ЗА УКР. КОРП. СВІТОВОЇ ВИСТАВИ В ШІКАҐО:
Д-р М. Сімінович, голова; **Н. Пікульський,** заст. голови; **Ст. Куропась,** секретар; **Ю. Небор,** фін. секретар; **Т. Шпікула,** касієр; **В. Остапчук, М. Кречківська, капітан Й. Г. Барабаш, М. Драган, П. Луцьків, В. Ковалик, П. Щербатий, Л. Тягнибік, Е. Команишин, Й. Коцовський, С. Воркун, А. Любас.**

КЕМДЕН, Н. ДЖ.

На Виставу.

На зборах братства Найсолодшого Серця Ісусового ухвалено дня 22 березня по рефераті предсідателя Йосифа Мазепи, а на внесення громадянки Розалії Крисько, щоби висиґнувати на Український Павільон з каси Братства $5 та перевести збірку на ту ціль. По хатах пішов збирати гром. Микола Крисько. І зібрав $15. Разом вислано до Виставового Комітету в Шикаґо $20.

Жертвували по $2: о. Евген Бартош, Йосиф і Харитина Мазепа, Микола і Розалія Крисько, Стефан і Тетяна Хадай; по $1: Михайло Явний Анна Старобранська, Анастасія Коваль, Ілія Іляш, Іван Цар, Катерина Біла, Петро Гайовський. А Братство $5.

Й. Мазепа, предс.; **С. Хадай,** касієр; **М. Крисько,** секр.

RADIO.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

Подаємо до загального відома Шановних Слухачів української програми, яка відбувалась кождої неділі пополудні зі стації W. W. R. L., Woodside, L. I., заходами Української Сокільської Орхестри, 445 E. St., New York City, що цю саму програму перенесено на літний сезон з неділі **на четвер.** Отже почавши від найближчого **четверга, 27 квітня,** просимо настроювати радія на цю саму стацію 1500 кс., **в 10-тій год. ввечір.** Кожда програма буде тревати 45 мінут.

За українську програму:
М. Войтків, голова;
А. Сухецький, секретар;
Й. Данилович, дірiґент;
П. Задорецький, промовець.
(Огол.)

—Маєте дуже гарний одяг. Чи можете мені дати адресу того кравця, що вам шив?

—Можу, одначе під умовою, що ви не подасьте моєї адреси.

—o—

Шевський челядник (до себе): — То таки мусить бути правда, що чоловік і жінка то одно тіло, бо майстрова верещить страшно, як бє майстра.

—o—

Жінка (до свого чоловіка-професора): Чи знаєш, що нині саме минає пятнацять літ, як ми були заручилися?

Чоловік: Добре, що ти мені пригадала, вже крайня пора, щоби ми повінчалися.

ТАРЗАН У СЕРЦІ ЗЕМЛІ. (28)

Дивна птиця також побачила перед собою спису й звернулася проти неї. Вона почала сама нападати на спису, ніби стараючися вирвати , чи вибити її з рук людини, якої Тарзан не бачив. Своєю боротьбою зі списою дайл був так захоплений, що не чув і не бачив, як до нього ззаду підкрадалися два його вороги. Уже коли Тарзан та Тарґаш близько підкралися до птиці, вона почула їх наближення й звернулася проти них.

Тарґаш відважно пішов назустріч розлюченій птиці, стискаючи в своїх руках кий. Тарзан лишився на боці, готовий кождої хвилини випустити стрілу з лука, щоби пособити свому приятелеви. Тарзан зрозумів, що Тарґаш буде старатися перебити києм ногу птиці, але коли він промахнеться, то це буде кінець відважній малпі, якщо Тарзан її не вратує. Чим ближче підходив Тарґаш, тим лютішою й активнішою робилася дивна птиця.

Здавалося, що Тарґаш виміриив добре. Він розмахнувся з усеї сили, але дайл скочив несподівано в бік і Тарґаш промахнувся. В цю мить стріла з лука Тарзана впялилася в груди птиці. Вона розлючено крикнула й спинилася. Це вратувало Тарґаша. Тарзан випустив другу стрілу й теж влучив нею, але обидві стріли не вбили птиці. Тимчасом Тарґаш схопив величезну каменюку й нею вдарив птицю по голові. Це трохи її запоморочило, але не збило з ніг.

Птиця ще більше розлютилася й відважно кинулася знову на людину й малпу. Тікати не було куди, а треба було боронитись. Тарзан бачив, що боротьба тепер нерівна й тяжка. Та несподівано для нього в повітрю фуркнула велика й важка списа, яка з розмаху впялилася в груди птиці. Дайл затрясся всім тілом, кинувся вперед, але відразу повалився на землю майже біля ніг Тарзана. Тарзан вихопив свій ніж і ним перетяв довгу шию птиці.